

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

УДК 343.3/7

В. В. Власюк

ЗЛОЧИНИ, СПРЯМОВАНІ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ З НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ: РОДОВИЙ ОБ'ЄКТ І МІСЦЕ В СТРУКТУРІ КК УКРАЇНИ

У статті за допомогою аналізу наукових проблем у царині кримінально-правової охорони діяльності захисника чи представника особи з надання правової допомоги всебічно розглянуто питання щодо родового об'єкта злочинів, передбачених статтями 397, 398, 399, 400 КК України.

Виділено зміст родового об'єкта вказаних суспільно небезпечних діянь, на підставі чого та з урахуванням правил побудови Особливої частини Кримінального кодексу визначено місце таких злочинів у його структурі. Висловлено відповідні рекомендації щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства.

Ключові слова: *злочини проти правосуддя, правосуддя, захисник, представник особи, адвокат, об'єкт злочину, родовий об'єкт злочину, втручання в діяльність, погроза або насильство, посягання на життя.*

Постановка проблеми. Внутрішня логіка вертикальної класифікації об'єкта злочину є цілком зрозумілою. Загальний об'єкт – це всі соціальні цінності, узяті під охорону кримінального закону, такий собі ідеальний стан правопорядку в суспільстві. Родовий – певна група соціальних цінностей. Для зручності розуміння та сприйняття вона пов'язується з певним розділом Особливої частини Кримінального кодексу. Звісно, назва такому розділу дається з урахуванням родового об'єкта, а злочини з однаковим родовим об'єктом розміщуються законодавцем, зазвичай, у такому розділі. Видовий об'єкт злочину – це група соціальних цінностей, що існує всередині групи цінностей, які утворюють родовий об'єкт. А безпосередній – ще менша група цінностей, а іноді – окремий вид такої цінності, який охороняється конкретною кримінально-правовою нормою.

Виходячи з правил структурування Особливої частини КК України, справедливим буде припустити, що родовим об'єктом злочинів, які посягають на діяльність захисника чи представника особи з надання правової допомоги, є правосуддя. Водночас існування в доктрині кримінального права підходів, у межах яких термін «правосуддя» розуміється у звуженому вигляді, ставить під певні сумніви таке припущення, що й обґрунтовує потребу більш детального аналізу означеної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У юридичній науці доволі ретельно вивчалися питання щодо проблематики як об'єкта злочину взагалі, так і родового об'єкта зокрема, об'єкта злочинів проти правосуддя, окремі злочини проти правосуддя.

Ці питання у своїх публікаціях досліджували В.М. Бурдін, В.Я. Тацій, С.А. Денисов, В.П. Ємельянов, В.І. Осадчий, Т.М. Гуд, С.Є. Дідик, Р.І. Мельник, В.В. Мульченко, Л.М. Палюх та інші вчені, котрі фактично сформували систему сучасних наукових уявлень у цій царині.

Формування цілей. З огляду на певну динамічність кримінального законодавства, через норми якого забезпечується кримінально-правова охорона окремих видів професійної діяльності, виникає потреба перегляду наукових підходів, розвиток, переосмислення раніше висловлених думок і сформульованих висновків. Саме тому, *метою* статті є конкретизація родового об'єкта злочинів, передбачених статтями 397–400 КК України, визначення місця злочинів, передбачених ними, у структурі Особливої частини Кримінального кодексу та формулювання відповідних висновків і висловлення рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. У юридичній літературі знаходимо тлумачення узагальнювального поняття «правосуддя». Значна група вчених, котрі присвятили свої дослідження розвитку теорії держави та права, процесуальних галузей права та законодавства, вивченню системи й структури судових і правоохоронних органів, вивчали явище правосуддя взагалі або окремі питання, пов'язані з ним. Зауважимо, що в науковій літературі минулих років можна натрапити на два основних підходи щодо визначення змісту правосуддя як терміна. У межах одного з них пропонується розуміти специфічну діяльність держави, як діяльність спеціальних органів – судів і спеціально уповноважених службових осіб – суддів, яка полягає в розгляді та вирішенні адміністративних, господарських, кримінальних або цивільних справ. Такий розгляд і вирішення вказаних справ здійснюється з додержанням певної процесуальної процедури, визначеної відповідним законом. Тобто, у межах цього підходу поняття «правосуддя» зводиться фактично до певного виду судочинства. Такий теоретичний концепт відображений, зокрема, у Юридичній енциклопедії в шести томах [15, с. 50]. Водночас маємо звернути увагу на той факт, що в цій системі не вичерпно визначеним залишається місце конституційного судочинства як специфічної діяльності Конституційного Суду України з вирішення питань про відповідність законів України Конституції України та, у передбачених Конституцією випадках, інших актів. Також цікавим є питання про можливість визнання чи невизнання конституційним судочинством діяльності з офіційного тлумачення Конституції України, а також здійснення Конституційним Судом України інших повноважень відповідно до Конституції.

Ще один з основних підходів щодо визначення терміна «правосуддя» залежно від його обсягу допускає більш широке, порівняно з наведеним вище, розуміння цієї діяльності. Відмінність полягає в тому, що його послідовники вважають правосуддям не лише відповідну діяльність судів, а й пов'язують із ним також функціонування інших державних органів, які, на їхню думку, сприяють здійсненню правосуддя. Це, відповідно, органи

дінання, досудового розслідування, прокуратури, виконавчого провадження, виконання покарань [8, с. 510; 12, с. 527; 11, с. 489 та інші].

Утім, зауважимо, що й серед прибічників другого наведеного нами підходу також немає єдності в окремих концептуальних моментах. Наприклад, В.І. Осадчий вказує, що обсяг поняття «правосуддя» як родового об'єкта злочинів, передбачених розділом XVIII КК України, треба обмежити лише відносинами, які виникають у сфері діяльності судових та досудових органів. Органи виконання судових рішень учений сюди не включає, оскільки, на його думку, їхня діяльність починається тільки після ухвалення вироку й набуття ним законної сили, а отже вони не беруть участі в здійсненні правосуддя [13, с. 111]. С.А. Денисов у докторській дисертації відстоює позицію щодо необхідності включення до числа суб'єктів правосуддя органів досудового розслідування, суду, органів виконання судових рішень, вироків і призначених покарань [5, с. 7].

Цікавою щодо цього є думка Р.І. Мельника. Науковець твердить, що виділення свого часу складів злочинів проти правосуддя в окрему самостійну главу (до якої також було включено статті, які передбачали відповідальність не тільки за посягання на діяльність судових органів) ґрунтувалося на особливому розумінні правосуддя – розуміння у специфічному кримінально-правовому значенні (як його називає вчений) [10, с. 40]. Саме це «специфічне кримінально-правове значення» й дозволяло його прибічникам таким чином розширювати обсяг і зміст поняття «правосуддя», що давало їм змогу включати до нього діяльність не лише судів, а й інших органів і осіб.

На наш погляд, визначаючись із власною позицією щодо висловлених питань, треба спиратися насамперед на приписи чинного вітчизняного законодавства. Так, стаття 124 Конституції України безпосередньо вказує, що правосуддя в Україні здійснюють винятково суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Незважаючи на те, що конституційні приписи мають стратегічну, більш загальну, порівняно з регулятивним законодавством, спрямованість, із наведеного все ж таки можемо дійти висновку, що законодавець під основною функцією судів, делегування або привласнення якої не допускається, розуміє саме правосуддя. Така ж законодавча логіка прослідковується й у ч.2 ст.1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» («судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні шляхом здійснення правосуддя (курсив наш – В.В.) у рамках відповідних судових процедур»); у ч.1 ст.30 КПК України («у кримінальному провадженні правосуддя здійснюється (курсив наш – В.В.) лише судом згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом»). Про здійснення правосуддя судом, а в окремих випадках присяжними, які до того ж користуються всіма правами судді, йдеться й в окремих нормах ЦПК України (ч.1 ст.5, ч.1 ст.6, ч.2 ст.34 тощо), ГПК України (ч.1 ст.5, ч.1 ст.7, ч.5 ст.39), КАС України (ч.6 ст.40). Також згідно з цією логікою укладений Закон України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції».

З урахуванням наведеного, висловлюємо авторську позицію як прибічників звуженого підходу в розумінні «правосуддя». До речі, не можна оминати такий факт: прибічники широкого змісту в розумінні поняття «правосуддя» як родового об'єкта злочину, вносячи до числа суб'єктів, діяльність яких пов'язана зі здійсненням правосуддя, органи досудового розслідування, виконання судових рішень тощо, не включають суди представників адвокатури. З позиції підтримуваного нами підходу, це цілком правильно й логічно, адже ми вважаємо суб'єктами здійснення правосуддя тільки суди; але ж якщо розглянути це через призму «діяльності, пов'язаної зі здійсненням правосуддя», то її неможливо уявити без адвоката. Залишаючи цю перспективу для вивчення прогалину для аналізу вузьких спеціалістів, з'ясуємо порушене питання: чи випадково законодавець включив норми про злочини, які посягають на діяльність захисника чи представника особи з надання правової допомоги, до розділу XVIII КК України «Злочини проти правосуддя»?

Передусім зазначимо, що на цю проблематику до нас звернули увагу й інші дослідники. Наприклад, С.Є. Дідик зауважував, що розділом XVIII «Злочини проти правосуддя» КК України охороняється не лише порядок діяльності судових органів, а й порядок діяльності органів та осіб, які сприяють здійсненню правосуддя. Також він висловив припущення, що формуючи розділ XVIII «Злочини проти правосуддя» КК України, законодавець керувався тим, що справедливість і законність здійснення правосуддя безпосередньо залежить від належної діяльності не лише судів, а й органів та осіб, які сприяють здійсненню судом правосуддя й забезпечують виконання його рішень – органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та органів, які видають виконанням судових рішень, вироків і призначених покарань, а також спеціалістів, потерпілих, свідків та інших. Тому, на думку вченого, норми вказаного розділу охороняють належний порядок діяльності не тільки судів, а й зазначених органів та осіб, без діяльності яких виконання судом функції правосуддя було б ускладнене або й неможливе [6, с. 25-26].

Безсумнівно, до розділу XVIII «Злочини проти правосуддя» включено також статті, що передбачають відповідальність за вчинення злочинів, які посягають не тільки на діяльність судів зі здійснення правосуддя. Візьмемо вже згадану нами діяльність адвоката, зокрема, захисника підозрюваного або ж представника потерпілого в кримінальному провадженні. Можна констатувати, що роль захисника беззаперечно застерігає сторону обвинувачення від можливих порушень і зловживань, забезпечує отримання й долучення до провадження та подальше використання, скажімо, доказів невинуватості особи, що зрештою може забезпечити визнання її невинуватою у пред'явленому обвинуваченні та виправданні. Утім чи можна твердити, що така діяльність сприяє правосуддю? На наш погляд, у такому випадку коректніше буде мовити не про сприяння правосуддю, а про діяльність, спрямовану на встановлення істини в справі.

Отже, маємо ситуацію, коли назва розділу Особливої частини Кримінального кодексу не повністю відображає родовий об'єкт злочинів, які входять до його структури. Проте можлива ситуація, коли окремі статті розміщено не у своєму розділі. До прикладу, ст.198 КК України, яка передбачає відповідальність за заздалегідь не обіцяне придбання, отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом, за відсутності ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Ця кримінально-правова норма розміщена законодавцем у розділі VI Особливої частини «Злочини проти власності». Водночас цей злочин, на що звертає увагу й Гнєтнев М.К., є спеціальним видом такої форми заздалегідь не обіцяного приховування злочину, як приховування предметів, здобутих унаслідок вчинення злочину. Учений наголошує, що ці діяння слід відносити до такого інституту кримінального права, як причетність до злочину [3, с. 154-155]. З огляду на це, вони не мають безпосереднього впливу на право власності (або ж відносини власності), яке зазнало злочинного впливу внаслідок вчинення предикатного злочину. Тобто, заздалегідь не обіцяне придбання, отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом, не завдають шкоди та не створюють загрози її спричинення тому родовому об'єкту, на який указує назва розділу, що містить ст.198 КК України. Безперечно, сучасна кримінально-правова наука визнає, що протиправні діяння, які є видами причетності до злочину, ускладнюють розкриття предикатних злочинів, утворюють умови, які збільшують шанси їхніх суб'єктів уникнути відповідальності. Проте, якщо розміщення ст.198 КК України не в тому розділі Особливої частини є очевидним, то щодо норм, які забезпечують охорону діяльності захисника чи представника особи з надання правової допомоги, однозначної відповіді немає. Те, що вказана діяльність не є правосуддям, питань не виникає з огляду на проаналізовані вище положення Законів України. Окрім зазначеного, у ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» безпосередньо вказується, що адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги. Тлумачиться там також термін «захист» як вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування в кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення; та термін «представництво» як вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а

також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача в кримінальному провадженні. Наведене беззаперечно засвідчує, що адвокатська діяльність у кінцевій перспективі здебільшого пов'язана із судочинством і аж ніяк не підміняє собою діяльність суду зі здійснення правосуддя.

Для більш точного розуміння природи кримінально-правового захисту діяльності, зокрема, захисника, пропонуємо розглянути адвокатську діяльність через призму кримінального процесу. Виходячи з положень Кримінального процесуального кодексу України, адвокатська діяльність може реалізовуватися як у формі представництва, так і у формі захисту. Грунтуючись на приписах ст. 3 КПК України, адвокат може бути стороною кримінального провадження з боку обвинувачення – представником потерпілого, а також із боку захисту – захисником підозрюваного, обвинуваченого (підсудного), засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування. Тобто, діяльність захисника чи представника особи в кримінальному судочинстві здійснюється не нарівні з судом чи суддею, а є аналогічною за своєю процесуальною природою з діяльністю слідчого, керівника органу досудового розслідування або прокурора. Закцентуємо, що саме за процесуальною природою, а не за фактичним наповненням, хоча й за своїм наповненням вона може пересікатися з діяльністю вказаних службових осіб у випадку, коли адвокат виступає з боку обвинувачення, здійснюючи представництво потерпілого. Отже, слідуючи цій логіці, встановимо місце розташування у відповідному розділі Особливої частини КК України статей, які покликані забезпечити кримінально-правовий захист, зокрема, слідчого, керівника органу досудового розслідування або прокурора. І такі статті є в розділі XV «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів». Це ст. 343 (Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця), яка схожа зі ст. 397 (Втручання в діяльність захисника чи представника особи); ст. 345 (Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу), що аналогічна ст. 398 (Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи); ст. 347 (Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця), що є подібною до ст. 399 (Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи); ст. 348 (Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця), яка сконструйована за таким само принципом, як і ст. 400 (Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги).

Підбиваючи вищевикладене, прослідковуємо дещо непослідовну позицію законодавця, виявлену під час укладання КК України 2001 року. З одного боку, до розділу XVIII «Злочини проти правосуддя» було включено статті, які забезпечують кримінально-правову охорону діяльності захисника або представника особи, тобто демонструють прихильність широкому тлумаченню поняття «правосуддя». З іншого – кримінально-правові норми, що покликані забезпечити охорону діяльності органів і службових осіб, яка, відповідно до широкого розуміння правосуддя, також входить до змісту цього поняття (діяльність органів, які здійснюють досудове розслідування, і, навіть, органів, які забезпечують виконання судових рішень), розміщено в розділі XV – спеціально вміщеному для них.

Наведена ситуація може відображати ставлення законодавця до діяльності вказаних органів і осіб не як до здійснення правосуддя чи сприяння йому, а як до окремої специфічної професійної діяльності, що потребує кримінально-правового захисту.

Підтвердження цьому знаходимо в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» від 14.05.2015, яким розділ XV Особливої частини КК України було доповнено статтями 345¹ (Погроза або насильство щодо журналіста), 347¹ (Умисне знищення або пошкодження майна журналіста), 348¹ (Посягання на життя журналіста), 349¹ (Захоплення журналіста як заручника). У назві ж вказаного розділу з'явилася вказівка на те, що він містить норми, які передбачають відповідальність за злочини проти журналістів: «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян *та злочини проти журналістів*» (курсив наш – В.В.). Таким чином, застосованим прийомом законодавчої техніки законодавець, по-перше, фактично розширив зміст родового об'єкта злочинів, передбачених розділом XV Особливої частини кримінального кодексу; по-друге, створив умови для виділення ще одного видового об'єкта окремих злочинів, передбачених цим розділом, і, по-третє, відобразив безпосередній об'єкт злочинів, передбачених статтями 345¹, 347¹, 348¹ і 349¹.

Вище ми довели, що діяльність захисника (захист) чи представника особи з надання правової допомоги (представництво або ж інші види правової допомоги), не підмінюючи собою діяльності суду зі здійснення правосуддя, здебільшого пов'язана із судочинством. Також треба визнати, що як види адвокатської діяльності вони, і це закріплено в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», є незалежною професійною діяльністю адвоката. Отже, зважаючи на вищевикладене, констатуємо ситуацію, коли кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за злочини проти певного виду професійної діяльності, розміщуються не в розділі Особливої частини Кримінального кодексу, присвяченому злочинам саме проти окремих видів професійної діяльності, а в розділі, який, принаймні виходячи з назви, містить норми, за допомогою яких забезпечуються заходи кримінально-правового реагування за

посягання на зовсім іншу групу соціальних цінностей у межах якої забезпечується здійснення правосуддя.

Убачаються два можливих виходи із ситуації. Перший, на наш погляд, найбільш простий, суто технічний, який сам напрашується для реалізації – зміна назви розділу XVIII Особливої частини Кримінального кодексу на таку, яка б відображала родовий об'єкт усіх складів злочинів, що входять до його структури. Такі пропозиції уже висловлювалися вченими-криміналістами. Зокрема, Т.М. Гуд, аналізуючи проблемні питання визначення родового об'єкта приховування злочину, наголошувала, що окремі дослідники вбачають вихід із ситуації, коли назва розділу кримінального кодексу сигналізує про родовий об'єкт лише частини злочинів, передбачених розміщеними в ньому статтями, у зміні назви вказаного розділу [4, с. 172]. Для прикладу автор наводить посилання на праці В.М. Бурдіна [1, с. 76], О.М. Лемешка [9, с. 62], Л.М. Палюх [14, с. 5-7].

Другий можливий вихід із ситуації, що склалася, це виведення статей 397, 398, 399 і 400 зі складу розділу XVIII Особливої частини КК України та уміщення цих норм до розділу XV Особливої частини Кримінального кодексу із відповідною зміною назви. Яка саме назва, на наш погляд, буде доречною в такому випадку, зазначимо нижче. До того ж треба з'ясувати технічний момент щодо внесення вищевказаних статей до розділу XV.

Отже, перший спосіб – це піти шляхом, який уже був випробований законодавцем під час розробки та подальшого прийняття згадуваного нами Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» від 14 травня 2015 року» № 421-VIII. Тобто, статті 397, 398, 399 і 400 виключити з розділу XVIII Особливої частини та внести їх до розділу XV Особливої частини під номерами 343¹, 345², 347² та 348² відповідно. А сам розділ XV можна було б назвати, до прикладу, «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів і осіб, які здійснюють захист чи надання правової допомоги». Санкції нових статей 343¹, 345², 347² та 348² можна було б залишити в цьому ж вигляді, у якому вони існують у нині чинних нормах 397, 398, 399 і 400 КК України. На перший погляд, запропонований спосіб виглядає навіть у чомусь логічно. Проте, це лише на перший погляд і для пересічного громадянина. Основна проблема запропонованого способу полягає в можливому розширенні кількості статей, а отже й злочинів, які вчинятимуться способом скоєння однакових діянь, а відрізнятимуться лише за окремими ознаками й характеристиками потерпілих осіб. Вітчизняне кримінальне законодавство має подібні приклади. Згадати хоча б виключену на підставі Закону України від 14 квітня 2008 року № 270-VI ст. 188 КК України (Викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання). Утім, подібні норми існують у кодексі й донині, скажімо, ст. 188¹ КК України (Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання). Інколи доходить до абсурду, наприклад, викрадення питної води внаслідок пошкодження приладів обліку кваліфікуватиметься за вказаною ст. 188¹, а

вчинене таким само способом, тобто внаслідок умисного пошкодження приладів обліку, тільки не питної, а води, призначеної для поливу, треба кваліфікувати (у разі таємного заволодіння) за ст. 185 КК України. До речі, таємне викрадення тієї ж питної води тільки не з мереж, а з цистерни, у якій таку воду доставляють споживачам, також потребуватиме кваліфікації за ст. 185.

Отже, дублювання не зовсім коректного законодавчого кроку, реалізованого через приписи Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» від 14 травня 2015 року № 421-VIII, видається неефективним для правозастосування та шкідливим для розвитку теорії кримінального права. До слова, на юридичній необґрунтованості з точки зору засад вітчизняної кримінально-правової доктрини указаних змін акцентувало увагу у своїх зауваженнях Головне юридичне управління Апарату Верховної Ради України [7]. На хибності такого кроку у своєму висновку на проєкт указанного Закону наголошувало й Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, вважаючи за доцільне відхилити цей законопроект за результатами розгляду в першому читанні [2].

Висновки. Погоджуючись із позицією науковців Апарату Верховної Ради України щодо необґрунтованості пропозицій (а на сьогодні – чинних приписів кримінального законодавства) із запровадження до журналістів системи особливих заходів державного захисту аналогічно до суддів та працівників правоохоронних органів, висловимо свою підтримку законодавцеві зі встановлення таких заходів стосовно осіб, які здійснюють захист чи представництво особи, надаючи їй правову допомогу. Проте реалізація такого кримінально-правового захисту через передбачення відповідальності за злочини проти цих осіб в окремих статтях, як ми пропонували одним із можливих способів вище, а саме включенням до розділу XV Особливої частини статей 343¹, 345², 347² та 348², була б не зовсім послідовною. На наш погляд, більш правильно з точки зору законодавчої техніки та ефективніше з огляду на майбутнє правозастосування було б доповнити статті 343, 345, 347 та 348 КК України згадкою про захисника, а також про представника особи, які здійснюють діяльність з надання правової допомоги (виключивши чинні статті 397, 398, 399, 400 з тексту Кримінального кодексу). До того ж подібний прийом у конструюванні, зокрема, статей 343 і 347 КК України був успішно реалізований Законом України від 02 червня 2016 року № 1403-VIII, коли їх було доповнено згадкою про приватного виконавця (ст. 343) і про працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця (ст. 347).

Ураховуючи запропоновані зміни в назвах і диспозиціях указаних вище статей, назву розділу XV Особливої частини КК України пропонуємо викласти в такій редакції: «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і окремих видів професійної діяльності».

Використані джерела:

1. Бурдін В. М. Окремі проблеми злочинів проти правосуддя за КК України / В. М. Бурдін // Життя і право. – 2004. – № 2. – С. 74-77.

2. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» (реєстраційний № 4013 від 24 січня 2014 року), поданого народним депутатом Карпунцовим В.В. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=52566&pf35401=317885>.
3. Гнетнев М. К. Кримінальна відповідальність за сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Гнетнев Максим Костянтинівич. – Луганськ, 2010. – 231 с.
4. Гуд Т. М. Проблемні питання визначення родового об'єкта приховування злочину / Т. М. Гуд // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 2. – С. 171-174.
5. Денисов С. А. Актуальные проблемы уголовной ответственности за преступления против правосудия : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Денисов Сергей Анатольевич. – СПб., 2002. – 51 с.
6. Дідик С. Є. Кримінально-правова охорона правосуддя від незаконних діянь судді як спеціального суб'єкта злочину: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дідик Сергій Євгенович. – Київ, 2008. – 207 с.
7. Зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» (реєстраційний № 4013 від 24 січня 2014 року), поданого народним депутатом Карпунцовим В.В. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=52566&pf35401=333890>.
8. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. – Луганськ : Видавництво «Елтон-2», 2012. – Том II. – 2012. – 704 с.
9. Лемешко О. М. Кримінально-правова оцінка потурання вчиненню злочину / О. М. Лемешко. – Харків : ФІНН, 2003. – 160 с.
10. Мельник Р. І. Кримінально-правова характеристика завідомо незаконних затримання, приводу, арешту та тримання під вартою (ст. 371 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Мельник Руслан Іванович. – Луганськ, 2008. – 221 с.
11. Мульченко В. В. До об'єкта злочинів проти правосуддя / В. В. Мульченко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – Вип. 11. – 2001. – С. 489-495.
12. Навроцький В. О. Кримінальне право України: Особлива частина : Курс лекцій / В.О. Навроцький – Київ : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 772 с.
13. Осадчий В. Зміст правосуддя у злочинах проти правоохоронної діяльності / В. Осадчий // Право України. – 2000. – № 11. – С. 110-112.
14. Палюх Л. М. До питання про родовий об'єкт злочинів проти правосуддя / Л. М. Палюх // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2008. – № 3. – С. 1-9.
15. Юридична енциклопедія. – Київ : Укр. енцикл. ім. М.П. Бажана, 2003. – Том 5. – 734 с.

Стаття надійшла до редколегії 12.12.2017

Власюк В. В. Преступления, направленные на деятельность защитника или представителя лица по предоставлению правовой помощи: родовый объект и место в структуре УК Украины

В статье при помощи анализа научных проблем в сфере уголовно-правовой охраны деятельности защитника или представителя лица по предоставлению правовой помощи всесторонне рассматривается вопрос, посвящённый родовому объекту преступлений, предусмотренных статьями 397, 398, 399, 400 УК Украины.

Выделяется содержание родового объекта указанных общественно опасных деяний, на основании чего и с учётом правил построения Особенной части Уголовного кодекса определяется место данных преступлений в его структуре. Высказаны соответствующие рекомендации по совершенствованию действующего уголовного законодательства Украины.

Ключевые слова: *преступления против правосудия, правосудие, защитник, представитель лица, адвокат, объект преступления, родовый объект преступления, вмешательство в деятельность, угроза или насилие, посягательство на жизнь.*

Vlasyuk V. Crimes Aimed at the Activities of the Defender or Representative of a Person Providing Legal Assistance: a Generic Object and its Place in the Structure of the Criminal Code of Ukraine

In the article, with the help of the analysis of scientific problems in the field of criminal law protection of the activities of the defender or representative of the person providing legal assistance, the issue devoted to the generic object of crimes provided for in articles 397, 398, 399, 400 of the Criminal Code of Ukraine is comprehensively considered.

The maintenance of a patrimonial object of the specified socially dangerous acts is allocated. It is established that the activities of the defender or representative of the person are not the implementation of justice. It refers to the proceedings. It was also determined that this group of crimes should be attributed not to crimes against justice, but to crimes against a specific type of professional activity. Based on the analysis and taking into account the rules for the construction of the Special Part of the Criminal Code, the location of these crimes in its structure is determined.

Appropriate recommendations have been made to improve the current criminal legislation of Ukraine. It is proposed to exclude articles 397, 398, 399, 400 of the Criminal Code of Ukraine from section XVIII. It is also proposed to supplement articles 343, 345, 347, 348 of the Criminal Code of Ukraine with a reference to the activities of the defender or representative of the person providing legal assistance.

In addition, the necessity of appropriate revision of the title of Section XV of the Criminal Code of Ukraine is justified. What is done to reflect the changes proposed in the articles that are part of its structure (mention was made of the defender or representative of the person).

Key words: *crimes against justice, justice, defender, person representative, lawyer, object of crime, generic object of crime, interference in activities, threat or violence, encroachment on life.*

УДК 343.13

В. І. Галаган

**ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

У статті розглянуто еволюцію Кримінального процесуального кодексу України 2012 року впродовж періоду його чинності. Увагу акцентовано на кількісних та якісних змінах і доповненнях, унесених до Кодексу. Запропоновано